

มาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กับการสร้างหลักประกันความเป็นธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนหรือไต่สวน ของเจ้าพนักงาน

Measures to Investigation and
Gathering Evidence
in Criminal Justice to Ensure Fairness:
Case Study of Inquiry of the Officials

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Chakrapong Vivatvanit

Royal Police Cadet Academy

E-mail: Chakrapong.toy@gmail.com

วันที่รับบทความ : 20 มีนาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 27 เมษายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 28 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ด้วยการสร้างหลักประกันความเป็นธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนหรือไต่สวนของเจ้าพนักงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา สาเหตุ เงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง แสวงหามาตรการแนวทาง เพื่อสรุปและประมวลข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีขอบเขตการวิจัยโดยศึกษาปัญหา สาเหตุ และเงื่อนไขนำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหามาตรการแนวทาง ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เหมาะสมในประเทศไทย โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้คือ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่รู้จักจริงในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีการนำเสนอประเด็นและแนวทางการแก้ไขปัญหาจากผู้ทรงคุณวุฒิและการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) ผลการวิจัยค้นพบว่าการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานยังไม่มีมาตรการหรือแนวทางที่ชัดเจน ทั้งนี้หากกระบวนการยุติธรรมไม่มีประสิทธิภาพ ขาดมาตรการที่จะอำนวยความสะดวก ย่อมจะไม่สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล และสร้างความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง ปัญหาสาเหตุเงื่อนไขสำคัญคือ รัฐจะต้องมีมาตรการแนวทางในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68 บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดระบบ

การบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ ...”

ซึ่งการสอบสวนหรือไต่สวนของเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีความสำคัญมาก ดังนั้น การอำนวยความสะดวกจึงเป็นภารกิจและเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหากการสอบสวนหรือไต่สวนกระทำโดยมีมาตรการที่ชัดเจนก็จะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ที่ได้กำหนดไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

ดังนั้น การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจึงต้องมีมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน กล่าวคือนำหลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) และหลักเหตุผล (Principle of Rationality) มาใช้เป็นมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเป็นมาตรการใหม่ที่จะทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานบรรลุเป้าหมายของการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้อย่างแท้จริง ความเหลื่อมล้ำในสังคมย่อมไม่เกิดขึ้น เป็นการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง การอำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความเป็นธรรมอย่าง

เท่าเทียมกัน มุ่งก่อให้เกิดการสร้างมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม ทำให้การบังคับใช้กฎหมายและอำนวยความยุติธรรมเกิดความเป็นธรรมและเสมอภาค สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในการลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ และยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในกรณีการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกทั่วถึง รวมถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือประยุกต์ใช้เพื่อให้

เกิดประโยชน์ต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนทำให้เกิดมาตรการใหม่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีมาตรการความร่วมมือที่ดี เพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนหรือไต่สวน และเกิดความสงบเรียบร้อย ความสงบสุขในสังคมประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้ ควรจัดทำเป็นคู่มือในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติหน้าที่ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้ความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อคู่กรณีเป็นอย่างดีที่สุด

คำสำคัญ: การสอบสวน, พยานหลักฐาน, มาตรการการสร้างหลักประกันความเป็นธรรม

ABSTRACT

Research of Measures to Investigation and Gathering Evidence in Criminal Justice to Ensure Fairness: Case Study of Inquiry of the Officials. The objectives of this research were to study the problems of investigations and gathering evidence in criminal justice that are currently in existence. Problem analysis, cause and related conditions, search for measures to summarise and process suggestions for solving problems. The scope of research by studying problems, causes and conditions used to analyse to find guidelines as well as appropriate suggestions in Thailand. Methodological research is qualitative research with in-depth interviews with real experts in the criminal justice system; there are issues and guidelines for solving problems and documentary research studies that a data analysis using context analysis. The research found that investigations and gathering evidence there are no obvious measures or guidelines. If the judicial process is not effective and devoid of measures to provide justice, would not be able to protect the rights and freedoms of individuals and truly create fairness. The important problem, cause or condition is that the state must have measures to guide the evidence collection in accordance with The Constitution of The Kingdom of Thailand (B.E. 2560 (2017)) was prescribed in Section 68. "The State should organise a management system of the justice process in every aspect to ensure efficiency, fairness and non-discrimination and shall ensure that the people have access to the justice process in a convenient and swift manner without delay and do not have to bear excessive expenses.

The State should provide protective measures for state officials in the justice process to enable them to strictly perform duties without any interference or manipulation. ..."

The investigation or inquiry of the official is a very important judicial process. Therefore, the provision of justice is the mission and important goal of the criminal justice and if the investigation or inquiry is made with clear measures will in accordance with The Constitution of The Kingdom of Thailand (B.E. 2560 (2017)) as prescribed in Section 27, paragraph one. "All persons are equal before the law and shall have rights and liberties and be protected equally under the law. ..."

So therefore, there must be materialistic measures of investigation gathering evidence for use as a principle in the operations. That is to use Principle of Truth Finding and Principle of Rationality as measures to investigate gathering evidence in the criminal justice. As a new measure to make the investigate gather evidence to achieve the goal of providing justice for the people collection in accordance with truly the Constitution of The Kingdom of Thailand. Not inequality in society, to create fairness in accessing the justice system thoroughly, providing effective justice and make equal access to ensure fairness. Focus on standards and increasing efficiency in the justice system according to the rule of law. Makes law enforcement and justice be fair and equitable. In accordance with the National Strategy (2018-2037), the strategy for social cohesion and just society, mitigating inequality and creating

multidimensional justice and the strategy for public sector rebalancing and development, in the case of using the law as a tool to support the development of the public administration system, will solve problems and obstacles, allowing people to easily access the justice system thoroughly. Including the use of research results to be used or applied in order to benefit the investigation gathering evidence. As well as creating new measures in the investigation gathering

evidence in the criminal justice, causing the judicial authorities to have good cooperation measures. In order to be the same guidelines for conducting investigations and continue peace in the nation society. This should be made the work manual for the investigation gathering evidence in the criminal justice to use as the same standard, in performing duties, which will result in efficiency and effectiveness in giving equality and fairness to the parties as well.

Keywords: Investigation, Gathering Evidence, Measures Ensure Fairness

บทนำ

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รัฐจะต้องมีมาตรการแนวทางในการรวบรวมพยานหลักฐานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68 ที่บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัดปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ”

ทั้งนี้ การใช้มาตรการในการสอบสวนหรือไต่สวน ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะต้องพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เจ้าพนักงานจึงจะต้องกระทำการอย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งก็จะเป็นหลักประกันในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และให้ความเป็นธรรมกับคู่กรณีได้เป็นอย่างดีประการหนึ่ง ปกติการสอบสวนหรือไต่สวนคดีอาญา บทบัญญัติของกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการสอบสวนหรือไต่สวน โดยได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” แต่แท้จริงแล้วเจ้าพนักงานที่ทำการรวบรวมพยานหลักฐานตามที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำได้นั้นไม่มีหลักและแนวทางในการรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้อย่างเป็นรูปธรรม เพียงแต่ทราบว่าจะเริ่มดำเนินการสอบสวนได้เมื่อมีคำร้องทุกข์กล่าวโทษ โดยเฉพาะความผิด

ต่อส่วนตัวจะทำการสอบสวนได้ต่อเมื่อมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบเสียก่อน และการสอบสวนจะต้องกระทำโดยมิชักช้า จะทำการสอบสวนที่ใด เวลาใดก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และรู้ว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ทำการค้น ออกหมายเรียกบุคคลหรือสิ่งของมาเป็นพยาน และยึดไว้เป็นพยานหลักฐาน อีกทั้งการถามปากคำผู้เสียหาย พยานจะต้องไม่มีการตักเตือน พูดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอาจจะให้ด้วยความเต็มใจ หรือการสอบสวนผู้ต้องหาจะต้องมีการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ ในการถามปากคำผู้ต้องหาห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาณ ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น กล่าวคือ เป็นการรู้หลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นการทั่ว ๆ ไปเท่านั้น แต่เจ้าพนักงานผู้กระทำการกลับไม่มีมาตรการแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น โดยเป็นการปฏิบัติตามความรู้และทักษะของแต่ละคนที่มีอยู่ ซึ่งไม่มีมาตรฐานหรือแนวทางที่ชัดเจนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่อการปฏิบัติหน้าที่ ยังผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและเป็นธรรมต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยอาจเป็นเหตุให้เกิดเสียความเป็นธรรมได้ ซึ่งหากการสอบสวนหรือไต่สวนกระทำโดยมีมาตรฐานและแนวทางที่ชัดเจน ก็จะตรงตามเป้าประสงค์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ที่ได้กำหนดไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอกัน

ในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” ก็จะทำให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมแก่คู่กรณีได้เป็นอย่างดีที่สุด ทั้งนี้ จะต้องแสวงหามาตรการแนวทางในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้นว่าควรจะต้องดำเนินการอย่างไร ซึ่งการสอบสวนหรือไต่สวนของเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีความสำคัญมาก และอาจสร้างความไม่เป็นธรรมให้กับสังคมได้ หากกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวขาดประสิทธิภาพ ขาดมาตรการที่จะให้ความยุติธรรมที่ชัดเจน ย่อมจะไม่สามารถสร้างความเสมอภาคและเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้อย่างแท้จริง และควรมีคู่มือในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนหรือไต่สวน ได้ใช้เพื่อจะได้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน

การวิจัยในครั้งนี้จึงมีแนวคิดในการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา สาเหตุและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อแสวงหามาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการนำทฤษฎีการสอบสวนมาวิเคราะห์ว่าจะใช้เป็นมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้หรือไม่ เพียงใด เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกัน ทั้งนี้ หากกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีมาตรการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายที่รัฐจะต้องมีการจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้อย่างแท้จริงแล้ว ความเหลื่อมล้ำในสังคมย่อมไม่เกิดขึ้น มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และเกิดความสงบเรียบร้อย เกิดความสงบสุขในสังคมประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเจ้าพนักงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
3. เพื่อแสวงหามาตรการแนวทางการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
4. เพื่อสรุปและประมวลข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคอขวดที่มีผลต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ข้อจำกัดการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เน้นการศึกษาวិเคราะห์ ปัญหา สาเหตุและเงื่อนไข และแสวงหามาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนข้อเสนอแนะและแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสมของประเทศไทย
2. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่รู้จักในเรื่องการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ประโยชน์ของการวิจัย

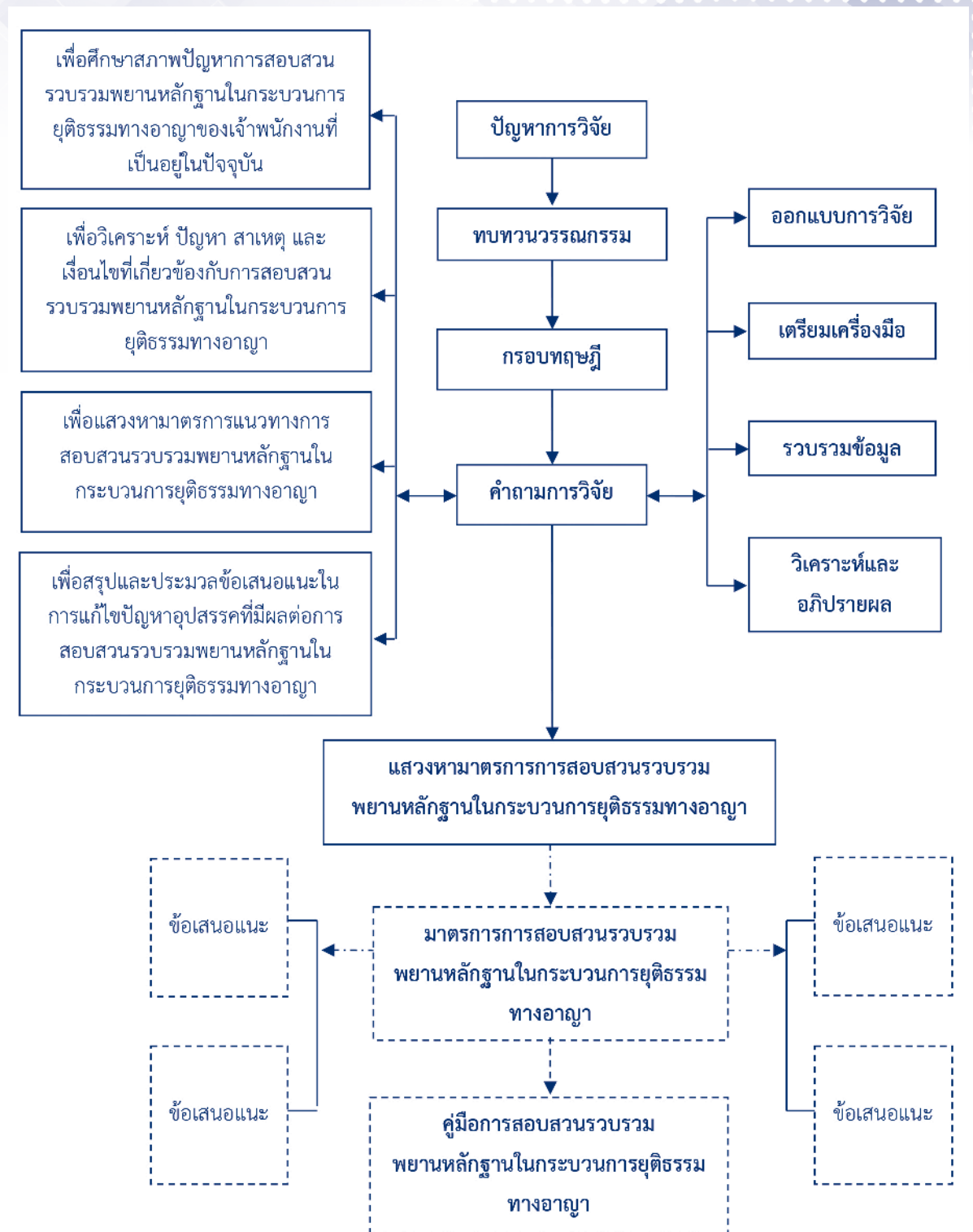
1. ได้ทราบถึงสภาพปัญหาการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
2. ได้ทราบถึงการวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ เงื่อนไข และแก้ไขปัญหาคอขวดในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
3. ได้ทราบถึงมาตรการในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นไปในทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law) อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป
4. ได้เกิดความเชื่อถือศรัทธาต่อประชาชนในกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มมากขึ้น และเกิดความเชื่อถือต่อ

นานาอารยประเทศ อันจะทำให้ประเทศชาติเกิดความ
มั่นคงมีเสถียรภาพ เป็นที่ยอมรับ และมีการพัฒนาอย่าง
ต่อเนื่องต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
ข้อในการแสวงหามาตรการการสอบสวนรวบรวมพยาน
หลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการสร้าง
หลักประกันความเป็นธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวน
หรือไต่สวนของเจ้าพนักงานนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล
ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่ ความหมาย ประวัติความเป็นมา
เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงแนวคิด
และทฤษฎีการสอบสวน ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชน มาตรฐานสากลการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โครงสร้างการดำเนิน
คดีอาญา การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นสอบสวนของประเทศ
ไทย และต่างประเทศ ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าข้อมูล
เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
หลักนิติธรรมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คุณธรรม
และจรรยาบรรณพนักงานสอบสวน ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ
(พ.ศ. 2561-2580) ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
และกรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวความคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาจากกรณีศึกษา (Case Study) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม (Interviewing) ผู้ทรงคุณวุฒิในกระบวนการยุติธรรมที่รู้จริงในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อทราบถึงสภาพปัญหา สาเหตุ เจเนอซี และการแสวงหามาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

2. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาเรียบเรียงและใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในเนื้อหาตามแนวทางและหลักการ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องใช้หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) และหลักเหตุผล (Principle of Rationality) นำมาเป็นมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเป็นมาตรการใหม่เพื่อที่จะทำให้บุคคลได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้ความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อคู่กรณีเป็นอย่างดีที่สุด และควรมีคู่มือในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนหรือไต่สวน ได้ใช้เพื่อจะได้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน

หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) มีดังนี้

1. การฟังความทุกฝ่าย
2. การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด
3. การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์
4. การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ
5. การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที
6. การใช้วิธีการสืบสวนก่อนการทำความผิดเกิดขึ้น

และหลักเหตุผล (Principle of Rationality) เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงยุติตามความเป็นจริงอย่างแน่แท้ โดยต้องนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาพิเคราะห์ถึงผลแห่งรูปคดีว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้น มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและสมเหตุและผลต่อกันมากน้อยเพียงใด โดยถึงแม้พยานทุกปากจะให้การสอดคล้องกันก็จริง ก็จะต้องพิจารณาว่าสอดคล้องกับเหตุและผลในพยานหลักฐานอื่น ๆ ด้วยหรือไม่ โดยจะต้องทำการไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ ทุกแง่มุมของการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ซึ่งต้องพิจารณาความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นโดยต้องพิเคราะห์ถึงเหตุผลประกอบด้วยเสมอ เพราะฉะนั้นจึงต้องนำหลักเหตุผล (Principle of Rationality) มาเป็นแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality)

- 1.1 ที่มาของสิ่งที่อ้างถึง
- 1.2 เพราะเหตุใดจึงมารู้เห็น
- 1.3 สิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง

2. เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality)

3. เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality)

3.1 ต้องทราบความสัมพันธ์ของพยานกับคู่กรณีหรือความเกี่ยวข้องในทางคดีของคำพยานนั้นให้ได้ความชัดเจนเสียก่อน

3.2 ความเป็นพิรุธในพฤติการณ์การกระทำของคู่กรณี

3.3 การบันทึกถ้อยคำด้วยความรวดเร็ว

3.4 อาจปฏิกิริยาของคำพยานในขณะที่ให้การหรือเบิกความ

ทั้งนี้ หากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนหรือไต่สวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานตามหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผล ในทฤษฎีการสอบสวนที่กล่าวมาเช่นนั้นได้แล้ว ก็จะเป็นมาตรการและเป็นมาตรฐานอย่างเดียวกันให้ปฏิบัติ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติก็ต้องเป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนทักษะความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ทางวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ โดยจะทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้เกิดความเป็นธรรม และเป็นการที่รัฐได้จัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มี

ประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนหรือไต่สวน จะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติอีกด้วย ก็จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานอย่างแน่แท้

การมีมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ซึ่งจะเป็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค มุ่งให้เกิดการสร้างมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม เป็นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกันและทั่วถึง ตลอดจนทำให้เกิดมาตรการใหม่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีมาตรการความร่วมมือที่ดี เป็นแนวทางเดียวกันต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนหรือไต่สวน เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในการลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ และยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในกรณีการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

รัฐต้องจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ โดยมีการวิเคราะห์แสวงหามาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มานั้นจะต้องมีความสอดคล้องและเป็นเหตุผลซึ่งกันและกันจึงจะมีน้ำหนักรับฟังได้ เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนจึงจะต้องระลึกเสมอว่าพยานหลักฐานที่ดีที่สุดคือ พยานหลักฐานที่ได้มาจะต้องมีความสอดคล้องเป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน และได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน โดยนำทฤษฎีการ

สอบสวนมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้เป็นอย่างดีที่สุด ผลการวิเคราะห์โดยการนำหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาเป็นมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน อันจะทำให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริงได้อย่างแน่แท้ มีองค์ประกอบ 2 ส่วน ดังนี้

1. หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ เพราะเหตุว่าแม้ศาลเองเมื่อทำการพิพากษาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการในชั้นสอบสวนเป็นข้อพิจารณาประกอบด้วยเสมอ ด้วยเหตุนี้เองการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนจึงจะต้องทำการค้นหาความจริงของคดีที่มีความถูกต้องและชอบธรรมเป็นอย่างดีที่สุด เพราะหากว่าการดำเนินการกระบวนการของเจ้าพนักงานได้กระทำโดยมิได้ปฏิบัติ หรือละเลยต่อหลักค้นหาความจริงเสียแล้ว สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาอาจถูกกระทบกระเทือนมาก และผลสุดท้ายที่จะตามมาก็คือความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายอาญา ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อระบบการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมได้แต่อย่างใด โดยหลักค้นหาความจริงนั้นเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดี เพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริง ทั้งนี้ มาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยใช้หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) สามารถแบ่งออกได้หลายกรณีดังนี้

1.1 การฟังความทุกฝ่าย ถือว่าเป็นขั้นตอนอันสำคัญประการแรกที่จะทำการค้นหาความจริงของคดีได้เป็นอย่างดีที่สุด

1.2 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด เป็นการค้นหาความจริงที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อหาร่องรอยและพยานหลักฐานทางคดี ซึ่งบรรดาร่องรอยและพยานหลักฐานเหล่านี้พนักงานสอบสวนอาจนำไปใช้ยืนยันเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ตัวผู้กระทำผิดได้ และจากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียดซึ่งได้พบร่องรอยพยานหลักฐานต่าง ๆ ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถทราบ

ข้อเท็จจริงและพฤติกรรมแห่งคดี เพื่อใช้ประโยชน์ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล ในการช่วยค้นหาความจริงของคดี

1.3 การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ก็นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการค้นหาความจริงของคดีเช่นเดียวกัน พนักงานสอบสวนจึงต้องให้ความสำคัญกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ให้มากที่สุด หากสิ่งของใด ๆ ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีนั้นสามารถส่งไปทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่จะทำให้ช่วยค้นหาความจริงของคดีได้ โดยอาจถือได้ว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นได้เข้ามาทำหน้าที่ชี้ข้อเท็จจริงให้เป็นอันยุติได้มากขึ้น เพราะเหตุว่าหลักทางวิทยาศาสตร์นั้นสามารถตรวจพิสูจน์ยืนยันได้อย่างแน่นอน

1.4 การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ นับว่ามีความสำคัญอย่างมากในการช่วยค้นหาความจริงได้เช่นเดียวกัน เพราะทำให้พนักงานสอบสวนเองและศาลสามารถพิจารณาถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีความเป็นจริงของคดีสอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่น ๆ หรือไม่เพียงใด หากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพและสมัครใจพาเจ้าพนักงานไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งถ้าหากเป็นความจริงตามที่เขาให้การรับสารภาพก็จะมีผลสอดคล้องเชื่อมโยงกับพยานหลักฐานอื่นด้วย

1.5 การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที เป็นการค้นหาความจริงอย่างหนึ่ง ซึ่งในกรณีที่พยานหรือผู้เสียหายได้ให้การยืนยันในชั้นสอบสวนและระบุข้อเท็จจริงว่าพยานเห็นผู้ต้องหา ก่อนขณะหรือหลังจากการกระทำความผิดก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อทำการพิสูจน์ยืนยันว่าพยานหรือผู้เสียหายนั้นสามารถจำผู้ต้องหาได้อย่างแน่นอนตามที่ได้ให้การกับพนักงานสอบสวนไว้ และก็จะเป็นการค้นหาความจริงของคดีได้เป็นอย่างดีตั้งแต่ในชั้นสอบสวน

1.6 การใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น ก็จะเป็นการค้นหาความจริงของคดีได้เป็นอย่างดีอีกวิธีการหนึ่ง โดยเสมือนกับเป็นการเตรียมการหาพยานหลักฐานไว้ก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าการกระทำความผิดบางประเภทมีวิธีการอันเป็นพิเศษลับซับซ้อนมีเครือข่ายและความเชื่อมโยงอย่างเป็นกระบวนการและกระทำในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม ยากแก่การ

แสวงหาพยานหลักฐานเมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้ว เพราะฉะนั้นการใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้นจึงมีความจำเป็นต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อนำมายืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้ ทั้งนี้ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว

2. หลักเหตุผล (Principle of Rationality) ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานต่าง ๆ ว่าจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริง และสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอน แม้พยานทุกปากจะยืนยันสอดคล้องต้องกันก็ตาม แต่ถ้าเป็นการขัดกันต่อเหตุผลอยู่ในตัว กรณีเช่นนี้ก็ย่อมไม่อาจรับฟังได้ เพราะฉะนั้นในการวินิจฉัยคดีหรือการพิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีของพนักงานสอบสวน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิเคราะห์พยานหลักฐานไปตามหลักความเป็นเหตุเป็นผลตามธรรมชาติของพยานหลักฐานว่ามีความสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล ทั้งในเหตุผลตามธรรมชาติและในเหตุผลตามหลักวิชาการหรือไม่อย่างใดด้วย จึงจะนำมาพิเคราะห์ได้ว่าจะรับฟังได้หรือไม่ เพียงใด มาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยใช้หลักเหตุผล (Principle of Rationality) นั้น แบ่งออกได้ 3 กรณีดังต่อไปนี้

2.1 เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) หมายความว่าถึง เหตุผลธรรมดาทั่ว ๆ ไป ซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสิ่งนั้น หรือเหตุผลนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษอย่างใดก็รู้หรือเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ได้ สามารถแยกออกได้เป็น 3 ประการดังนี้

2.1.1 ที่มาของสิ่งที่อ้างถึง ได้แก่ ที่มาหรือความเป็นมาของการได้พยานหลักฐานต่าง ๆ มานั้น เหตุผลจะต้องเข้ากันได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ และสามารถแสดงถึงสิ่งนั้น ๆ ขึ้นมาได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งที่กล่าวอ้างมา และเหตุผลนั้นสามารถสอดคล้องเข้ากันได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้ ที่มาของสิ่งที่อ้างถึงกรณี จึงมีอยู่ 2 ประการคือ

2.1.1.1 การอ้างเห็นเหตุการณ์ประสาตาและแสงสว่างในที่เกิดเหตุ จึงเป็นที่มาอันเป็นเหตุผลสำคัญของข้ออ้าง แสงสว่างในที่เกิดเหตุก็มีความสำคัญอย่างมากเช่นกันต่อการมองเห็นตามข้ออ้างของบุคคล และอาจมีเหตุอื่นประกอบให้เชื่อว่าพยานจำคนร้ายได้จริง

ก็ยิ่งมีความมั่นคงมากขึ้นว่าเห็นและจำได้จริง

2.1.1.2 การอ้างไต่ยืนเหตุการณ์
ประสาหมมีความสำคัญต่อการไต่ยืนเหตุการณ์ตามข้ออ้าง
แต่ถ้าหากเป็นคนที่รู้จักหรือคุ้นเคยกันมาก่อนแล้ว การไต่ยืน
เสียงแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่เห็นหน้าผู้พูดก็ตาม และเป็น
ผู้ไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อนด้วยนั้น ดังนั้นน่าจะเชื่อ
ได้ว่าจะจำเสียงกันได้โดยไม่ผิดพลาด

2.1.2 เพราะเหตุใดจึงมาจำเห็น ได้แก่ มูลเหตุ
ที่บุคคลจะมารู้มาเห็นได้นั้นจะต้องมีเหตุผลของการมาจำเห็น
นั้นด้วยว่ามาจำเห็นได้เพราะอะไร เพราะตามธรรมชาติบุคคล
ที่จะมาจำเห็นจะต้องมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดจึงจะไปเห็น
และรู้เหตุการณ์นั้นได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่บุคคลที่มา
จำเห็นเหตุการณ์นั้นอ้างว่าได้มาพบเห็นโดยบังเอิญ
ซึ่งไม่ได้มีกิจธุระแต่อย่างใด หรือไม่มีความจำเป็นอันใดที่
จะต้องมาบริเวณนั้นทั้งสิ้นจึงได้มาจำเห็น ดังนั้นอาจถือได้ว่า
ไม่มีเหตุผลเพียงพอของการที่จะได้มาจำเห็น

2.1.3 สิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง
ได้แก่ สิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ใกล้ชิด หรือใกล้เคียงกับ
สถานที่เกิดเหตุ หรือสถานที่อ้างถึง มีหลักอยู่ว่า เมื่อเห็น
เหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้ว บริเวณใกล้เคียงจะ
ต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือหลายสิ่งอยู่ด้วยเสมอไปในบริเวณ
นั้นข้อพิจารณาอีกอย่างหนึ่งก็คือ บุคคลที่เห็นเหตุการณ์
นั้นย่อมจะต้องเห็นสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง
อื่น ๆ ด้วยไม่มากก็น้อย สุดแต่ความสามารถของบุคคล
นั้น ๆ

2.2 เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality)
หมายความว่า เหตุผลในหลักวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์
ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้ จะให้เหตุผล
หรือความเห็นได้ก็เฉพาะผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็น
ผู้ให้ความเห็นเท่านั้น เหตุผลทางวิทยาการนี้ถือว่ามีความ
สำคัญเป็นอย่างมากต่อการวินิจฉัยคดี เพราะเป็นการพิสูจน์
ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือว่าสามารถให้ความจริงได้อย่าง
แน่นอน จึงเห็นได้ว่าปัจจุบันการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์
ได้เข้ามาทำหน้าที่ตุลาการชี้ข้อเท็จจริงให้เป็นอันยุติได้
มากยิ่งขึ้น

2.3 เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological
Rationality) หมายความว่า เหตุผลที่อาศัยความพินิจ
พิเคราะห์ทางจิตวิทยา ซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจ

ของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชี้หน้าหนัก
คำพยาน การพิเคราะห์คำพยานเพื่อค้นหาความจริงของ
มูลคดีให้เป็นที่ยุติ และสามารถที่จะให้ความเชื่อถือได้อย่าง
แน่นอนแล้ว นอกจากพนักงานสอบสวนจะอาศัยการพินิจ
พิเคราะห์ด้วยเหตุผลธรรมดาและเหตุผลทางวิทยาการแล้ว
เพื่อให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเกิดประสิทธิภาพ
เป็นอย่างดีที่สุด พนักงานสอบสวนยังจะต้องอาศัย
เหตุผลอีกอย่างหนึ่งเป็นหลักในการฟังข้อเท็จจริงให้เป็น
อันยุติ คือเหตุผลทางจิตวิทยาด้วย เพราะเหตุว่าไม่ว่าจะ
เป็นการพิเคราะห์พยานด้วยเหตุผลธรรมดาและเหตุผลทาง
วิทยาการว่ามีความสอดคล้องต้องกันแล้วก็ตาม แต่ก็อาจ
เป็นไปได้ว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มานั้นคู่ความฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งอาจทำการตกแต่งข้อเท็จจริงขึ้นมา เพื่อสนับสนุน
ข้อกล่าวอ้างของตน ปรีกปรีาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะฉะนั้น
เหตุผลทางจิตวิทยาก็มีความสำคัญที่จะต้องนำมาพิเคราะห์
ประกอบในการรับฟังพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงนั้นๆ
ประกอบด้วยเสมอ เพื่อจะทำให้การรับฟังและชี้หน้าหนัก
พยานหลักฐานในชั้นสอบสวนมีความละเอียดรอบคอบ
และให้เป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี และ
ประการสำคัญจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวน
รวบรวมพยานหลักฐานได้ต่อไป ซึ่งสิ่งสำคัญที่เจ้าพนักงาน
ผู้ทำการสอบสวนฟังจะต้องใช้ความพินิจพิเคราะห์พยาน
โดยนำเหตุผลทางจิตวิทยามาช่วยในการสอบสวนกลั่นกรอง
คดีอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงของมูลคดีเป็นยุติ
มีความเชื่อถือได้อย่างแน่นอน ในกรณีดังต่อไปนี้

2.3.1 ต้องทราบความสัมพันธ์ของพยานกับ
คู่กรณี หรือความเกี่ยวข้องในทางคดีของคำพยานนั้นให้ได้
ความชัดเจนเสียก่อน ก็เพื่อประโยชน์ในการพิเคราะห์คำ
พยานว่ามีความน่าเชื่อถือและมีความถูกต้องชัดเจนของ
คำพยานนั้น ๆ เพียงใด เพราะเหตุว่าคำพยานนั้นถ้าเคยรู้
จักหรือมีความสัมพันธ์กันไม่ว่าในทางใดๆ หรือมีความ
เกี่ยวข้องกันกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน หรือมีมูลเหตุ
จูงใจที่จะได้รับผลตอบแทนอย่างใดจากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่าย
หนึ่งก็ตาม คำพยานนั้นอาจถูกชักจูง จูงใจ เสี้ยมสอน หรือ
ตอบแทนผลซึ่งเป็นบุญคุณซึ่งต้องตอบแทนต่อกันได้ แต่
หากว่าบุคคลที่มาให้การเป็นพยานมีความเกี่ยวข้องกัน
คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและได้มาให้การเป็นพยานให้กับ
คู่กรณีฝ่ายที่ตนมีความเกี่ยวข้อง โดยได้ให้การปรีกปรีากับ

ฝ่ายที่อ้างตนมาเป็นพยานนั้นเสียหาย ดังนั้นจะมีน้ำหนักรับฟังได้มาก

2.3.2 ความเป็นพหูชนในพฤติการณ์การกระทำของคู่กรณี ก็เป็นเหตุผลทางจิตวิทยาอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึง เพราะหลักทางจิตวิทยาแล้ว บุคคลใดที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งถ้าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาแล้ว บุคคลดังกล่าวก็ต้องตอบปฏิเสธหรือให้การต่อสู้ในทันที ซึ่งจะไม่ยอมอยู่นิ่งเฉยหรือปล่อยเวลาให้ผ่านไปเป็นเวลานาน ทั้ง ๆ ที่ตนไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดนั้น และหากไม่มีเหตุผลอันสมควรเพียงพอแล้วก็อาจทำให้เป็นข้อต่อสู้ที่ไม่มีน้ำหนักน่ารับฟัง เพราะมีเวลาแต่งเติมข้อเท็จจริงเรื่องราวให้เป็นอย่างอื่นได้

2.3.3 การบันทึกถ้อยคำด้วยความรวดเร็ว เป็นเหตุผลทางจิตวิทยาอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในการรับฟัง โดยการสอบสวนบันทึกคำให้การด้วยความรวดเร็วของพนักงานสอบสวนจะได้ข้อเท็จจริงที่เป็นความจริงได้มากที่สุด เพราะผู้ให้ถ้อยคำยังไม่มีเวลาคิดไตร่ตรองปรุงแต่งเรื่องให้ผิดไปจากความเป็นจริงได้ และพยานเองก็ยังไม่ได้รับการเรียนสอนจากผู้อื่นเพื่อให้การบิดเบือนจากความเป็นจริงไปได้เช่นกัน และหากเป็นผู้ต้องหาเองก็ยังไม่มีโอกาสคิดหาคำแก้ตัวได้ทันหรือคิดแล้วแต่ไม่รัดกุมพอเนื่องจากมีเวลาแต่งเรื่องราวไม่มากนัก ทำให้มีพหูชนจับผิดได้ง่าย ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้ทำการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว นั้นย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้เป็นอย่างดี ศาลจะรับฟังคำให้การในชั้นสอบสวนที่ให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ยิ่งกว่าคำเบิกความในชั้นพิจารณาของศาลเสียอีก ซึ่งก็จะสามารถที่จะให้ความเป็นธรรมกับคู่กรณีทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี สอดกับปรัชญาคำกล่าวที่ว่า การดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าเท่ากับว่าเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม

2.3.4 อากัปกริยาของคำพยานในขณะที่ให้การหรือเบิกความ เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในกรณีของเหตุผลทางจิตวิทยาที่จะต้องนำมาเป็นเหตุผลวิเคราะห์คำพยานด้วยอีกเช่นกัน ที่เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนหรือแม้กระทั่งศาลก็ตาม ก็จะต้องสังเกตอากัปกริยาอาการของผู้ให้ถ้อยคำในขณะที่ให้การหรือเบิกความ ว่าผู้ให้ถ้อยคำนั้น

มีกริยาอาการเป็นอย่างใดด้วย เพราะฉะนั้นการสังเกตอากัปกริยาของคำพยานในขณะที่ทำการสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเช่นเดียวกันด้วย

ทั้งนี้ หากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนหรือไต่สวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานตามหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผล ในทฤษฎีการสอบสวนที่กล่าวมาเช่นนั้นได้แล้ว ก็จะเป็นมาตรการและเป็นมาตรฐานอย่างเดียวกันให้ปฏิบัติ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติก็ต้องเป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนทักษะความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ทางวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ โดยจะทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้เกิดความเป็นธรรม และเป็นการที่รัฐได้จัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนหรือไต่สวนจะต้องมีคุณธรรมและจรรยาบรรณ เป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติอีกด้วย ก็จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานอย่างแน่แท้

การมีมาตรการการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ซึ่งจะเป็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค มุ่งให้เกิดการสร้างมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม เป็นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน และทั่วถึง ตลอดจนทำให้เกิดมาตรการใหม่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีมาตรการความร่วมมือที่ดี เป็นแนวทางเดียวกันต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนหรือไต่สวน เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในการลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ และยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐต่อไป

บรรณานุกรม

เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ, 2527.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2538.

จรัญ ภักดีธนากุล. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด จีรัชการพิมพ์, 2548.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, พ.ต.ท. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ภาค 1-2). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2545.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, พ.ต.อ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยหมายเรียกหมายอาญา (กลยุทธ์ศึกษาและคู่มือปฏิบัติงานในการออกหมายเรียก จับ คั่น (ควบคุม) ชั่ง จำคุก ปลดปล่อย (ปล่อยชั่วคราว)). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2548.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, พ.ต.อ. “ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวน”, อ้างถึงใน หนังสือรวมบทความทางวิชาการในโอกาสการสถาปนาศาลรัฐธรรมนูญ ครบรอบ 6 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท พี. เพรส จำกัด, 2547.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, พ.ต.อ. “หลักประกันตามรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ผู้ถูกกล่าวหา”, อ้างถึงใน หนังสือรวมบทความทางวิชาการในโอกาสการสถาปนาศาลรัฐธรรมนูญ ครบรอบ 7 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท พี. เพรส จำกัด, 2548.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, พ.ต.อ. หลักและทฤษฎีการสอบสวน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2556.

จิตติ เจริญจำ. พยานในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2538.

จิรนิติ หะวานนท์. สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์ เดือนตุลา จำกัด, 2543.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549.

ชนะชัย ผดุงธิตติ. การดำเนินคดีอาญาฎีกาวิเคราะหพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติรัฐ, 2543.

พุกษา เครือแสง และ รัชดาพร ทวลอารมณ. “การพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทย”, วารสารการบริหารท้องถิ่น. ปีที่ 9 (ฉบับที่ 1), มกราคม-มีนาคม 2559. หน้า 133-143.

ไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์. “หลักนิติธรรมกับการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ”. วารสารศาลรัฐธรรมนูญ. ปีที่ 17 (ฉบับที่ 50), พฤษภาคม-สิงหาคม 2558. หน้า 148-176.

“ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา)”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135, 13 ตุลาคม 2561, หน้า 1.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เคล็ดไทย, 2538.

วีระ โลจายะ. กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538.

สำนักข่าวอิสรา. “จรัญ ภักดีธนากุล : วิพากษ์ระบบยุติธรรมไทย ไม่ชำนาญเฉพาะด้าน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-talk-interview/thaireform-talk-politics/41205-law080958.html>, 2558.

โอสถ โกสิน. คำอธิบายเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเซชม, 2501.

Casper, Jonathan D. Ed. American Criminal Justice. New York: Prentice Hall, 1972.

Creamer, J. Shane. Ed. The Law of Arrest, Search and Seizure. Philadelphia: W. B. Saunders Co., 1968.

Cross, Rupert. Ed. Evidence. London: Butterworth, 1979.

- Garner, Bryan A. Ed. **Black's Law Dictionary**.
7th ed. USA: West Group., 1999.
- Graham, C. Lilly. Ed. **An Introduction to the
Law of Evidence**. USA: West Publishing Co.,
1978.
- Keane, Adrian. Ed. **The Modern Law of Evidence**.
2nd ed. London and Edinburgh: Butterworth-
Heinemann, 1989.
- Kerper, Hazel B. Ed. **Introduction to the Criminal
Justice System**. USA: West Publishing Co.,
1972.
- Packer, Herbert. Ed. **The Limit of the Criminal
Sanction**. California: Stanford University Press,
1968.
- Schmallegger, Frank. Ed. **Criminal Justice Today:
An Introductory Text for the Twenty-first
Century**. 4th ed. New Jersey: Prentice Hall,
1997.
- Simonds, G. T. Ed. **Halsbury's Laws of England**.
3rd ed. London: Butterworths, 1955.
- Waddington, Lawrence C. Ed. **Criminal Evidence**.
California: Glencoe Publishing Co., Inc., 1978.
- Woodhouse, Diana. Ed. **"The Office of Lord
Chancellor"**, in Public Law. UK: Hart
Publishing, 1998.